

Motion till riksdagen 2024/25:1527

av Peder Björk och Malin Larsson (båda S)

Skydds- och tvångsåtgärder inom vården och omsorgen för äldre personer

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för vården och omsorgen för äldre personer som har nedsatt beslutsförmåga eller utgör en fara för andra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Många äldre personer drabbas av nedsatt kognitiv förmåga, inte minst de med en demenssjukdom, och kan därför ha svårt att ta vara på sig själva och ta ställning till och fatta beslut om till exempel medicinska åtgärder, läkemedelsbehandling, flytt till ett särskilt boende, den dagliga omvårdnaden, skötsel av personlig hygien samt intag av mat och dryck. De situationer som äldre personer med nedsatt kognitiv förmåga hamnar i innebär svåra etiska överväganden för personal, anhöriga och andra som på olika sätt försöker hjälpa.

Återkommande har vi kunnat ta del av rapporter om att enskilda äldre lever i misär i sina egna hem. I vissa fall utan att det funnits insatser från kommunen, men ibland trots att det funnit beslutade insatser. I det senare fallet ofta beroende på att man på grund av arbetsmiljöskäl varit tvungna att avstå från att genomföra insatsen. Inte sällan har dessa äldre också en utsedd god man.

Hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade bygger på frivillighet och det innebär att man inte kan vidta åtgärder mot den enskildes vilja. Verksamheten ska utgå från respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Vidare ska hälso- och sjukvården och socialtjänsten utforma sina insatser utifrån den enskildes individuella behov och förutsättningar. Frihetsinskränkande åtgärder inom vård och omsorg om personer med nedsatt kognitiv förmåga förutsätter alltså den enskildes samtycke. Saknas samtycke så saknas rättsliga möjligheter att vidta sådana åtgärder.

Oavsett om den enskilde har beslutsförmåga eller inte kan inte någon annan i den enskildes ställe samtycka till frihetsinskränkande åtgärder. Ett rättsligt stöd för användning av frihetsinskränkande åtgärder kan endast ges genom att lagstiftning införs på området. För att äldre med bristande kognitiv förmåga ska kunna få hjälp behöver förutsättningarna för skydds- och tvångsåtgärder inom vården och omsorgen av äldre personer som har nedsatt beslutsförmåga utredas.

Peder Björk (S)

Malin Larsson (S)